

ICCAUA Proceedings Journal

Proceedings of the international conference of contemporary affairs in architecture and urbanism-ICCAUA
Volume 9 (December 2026), 2610105

ICCAUA
Proceedings *Journal*
<https://journal.iccaua.com/>

Journal homepage: <https://journal.iccaua.com/>

DOI: <https://doi.org/10.38027/ICCAUA2026EN0105>

Uncovering the Living Heritage of Misvak Village: Architecture, Culture, and Rural Continuity

* ¹ Feyza Kipriksiz, ² Zeynep Gül Ünal

¹ & ² Department of Architecture, Faculty of Architecture, Yıldız Technical University, Turkey

¹ E-mail: feyzakipriksiz@gmail.com., ² E-mail: zgulunl@gmail.com

Abstract

Received: 19.04.2026
Revised: 21.06.2026
Accepted: 01.07.2026
Available online: 10.07.2026

Copyright © 2026 by the author(s).
All rights reserved.
This article is published under an open-access model and is made available in accordance with the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International Licence (CC BY).

The publisher maintains a neutral stance concerning jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.
This article has been selected and peer-reviewed for publication in this journal as part of the 9th International Conference of Contemporary Affairs in Architecture and Urbanism, held on 7–8 May 2026 in Istanbul, Türkiye.

Rural heritage, shaped by the coexistence of nature and human communities, is undergoing a profound transformation. Across Turkey, rural architecture and the cultural landscapes they form are increasingly threatened by depopulation. In this context, the Misvak Village in the Ayvacık district of Çanakkale provides a significant case for understanding rural heritage values. The settlement represents a distinctive example of traditional architecture characterized by the use of local stone materials and vernacular construction techniques. Despite its unique spatial organization, Misvak Village has not previously been examined within the framework of living heritage. During fieldwork in 2025, the village was systematically analysed for building materials, construction techniques, and settlement layout. Detailed survey drawings were produced for 28 houses. The study aims to explore the interrelationship between the village's tangible and intangible values. By documenting these overlooked dimensions, this research offers a foundation for future conservation strategies for Misvak Village and comparable settlements.

Keywords: Traditional Rural Architecture; Misvak Village; Vernacular Architecture; Tangible and Intangible Heritage; Rural Heritage.

Misvak Köyü'nün Yaşayan Mirasını Keşfetmek: Mimari, Kültür ve Kırsal Süreklilik

Özet:

Doğa ve insanın birlikteliğinden doğan kırsal miras, günümüzde pek çok açıdan dönüşüme sahne olmaktadır. Türkiye genelinde kırsal mimari ve bu mimarinin oluşturduğu kültürel peyzajlar, artan nüfus kaybı nedeniyle giderek daha fazla tehdit altındadır. Bu bağlamda, Çanakkale'nin Ayvacık ilçesinde bulunan Misvak Köyü, kırsal miras değerlerinin anlaşılması açısından önemli bir örnek sunmaktadır. Yerleşim, yerel taş malzeme kullanımı ve geleneksel yapım teknikleri ile karakterize edilen özgün bir mimari örnek teşkil etmektedir. Kendine özgü mekânsal organizasyonuna rağmen, Misvak Köyü daha önce yaşayan miras çerçevesinde incelenmemiştir. 2025 yılında gerçekleştirilen saha çalışmaları kapsamında köy; yapı malzemeleri, yapım teknikleri ve yerleşim düzeni açısından sistematik olarak analiz edilmiştir. Bu doğrultuda 28 konuta ait ayrıntılı rölye çizimleri hazırlanmıştır. Çalışma, köyün somut ve somut olmayan değerleri arasındaki karşılıklı ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu göz ardı edilen değerlerin belgelenmesi yoluyla, araştırma Misvak Köyü ve benzer yerleşimler için gelecekte geliştirilecek koruma stratejilerine bir temel sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Kırsal Mimari ; Misvak Köyü ; Kırsal Mimari ; Somut ve somut olmayan Miras ; Kırsal Miras.

1. Giriş

Kırsal bir yerleşime miras niteliği kazandıran unsurlar; yerel malzeme ve işçiliğin bölgeye özgü karakteri, yerleşimin doğal eşiklerle kurduğu ilişki, üretim-yaşam biçimi ve gündelik yaşam ritüelleridir. Kırsal yerleşimlerin barındırdığı bu değerlerin bazıları ya da tümü kırsal miras olarak tanımlanır. ICOMOS-IFLA(2017) yılında yayımlanan Miras Olarak Kırsal Peyzaj Alanlarına İlişkin İlkeler Tüzüğünde "Kırsal peyzaj alanları; geleneksel metotlar, teknikler, bilgi birikimi ve

kültürel pratiklerde üretilen ve yönetilen yerlerin, yanı sıra geleneksel yaklaşım biçimlerinin değiştiği yerleri de kapsayan yaşayan, dinamik sistemlerdir.” olarak tanımlanmıştır. Bu tanımda vurgulandığı gibi kırsal mimari, geleneksel üretim biçimlerinden ayrı düşünülmemelidir. Yaşam biçimi ile şekillenen bu mimari en temelde ekonomik durumlara bağlı olarak dönüşmektedir. Bugün bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de görülmemiş derecede büyük bir nüfus hareketi vardır. Bu nüfus hareketinin en bariz belirtisi köyden şehre geçiş olarak betimlenen “Rural Urban Migration” dediğimiz göçtür. İkinci dünya harbinden sonraki bu büyük nüfus hareketi tarihin hiçbir devrinde olmamıştır. Üstelik geçmişte nüfus hareketleri siyasal nedenlerle meydana gelirken, bu defa da bu ekonomik ve sosyal nedenlerle meydana gelmektedir(Karpat, 2024). Günümüzde Çanakkale ili Ayvacık ilçesi bulunduğu konum itibarıyla yoğun bir turizm baskısı altındadır. Özellikle yaz aylarında deniz turizmi için bölgeye gelen yoğunluk, kırsal yerleşim yerlerini dönüşüm için tetiklemektedir. Nitekim bölgede pek çok kırsal yerleşim yeri tersine göçe maruz kalmakta ve kullanıcı profili tamamen değişmektedir. Süregelen tehditler altındaki kırsal mimari miras her geçen gün yok olmaktadır. Bu noktada yapılan saha çalışmaları kapsamında yaşayan miras değerlerini koruyan kırsal bir alan aranmıştır. İçerisinde barındırdığı değerler bütünüyle Misvak köyü örneklem olarak ele alınacaktır.

Özgünlük Durumu

Ayvacak yöresi artan turizm baskısı, farklı madencilik çalışmaları ve her geçen gün değişen yaşamın getirdikleri ile ciddi tehdit altındadır. Bölgede oluşan kırsal mimari miras yüzlerce yıllık derin bir bilgi birikiminin ürünüdür. Bununla birlikte yapılan saha çalışmalarında bu yerleşim birimleri ile ilgili herhangi bir koruma ve belgeleme çalışmasının yapılmadığı gözlenmiştir. Misvak köyünün seçilmesindeki sebep yerleşimin dokusunun özgün niteliğini korumasıdır. Köyün mimarisi Akçeşme (Akçin) taşı adı verilen yöreye özgü bir taş ile oluşmaktadır. Akçeşme taşı sadece Akçin vadisi ve etrafında bulunan 3 adet yerleşim biriminde kullanılmaktadır. İçerisinden Akçin deresinin geçtiği Misvak köyünde derenin güney yakasında bulunan bölge fiziksel olarak korunmakla beraber batı kısmında bazı bozulmalar gözlenmektedir. Doğal bir eşik olan Akçin deresi, köyün ortasından geçerek bir bölücü işlevi görmektedir. Köyde yaşayan halk yoğunlukla hayvancılık ve tarım ile uğraşmaktadır. Ayrıca dokumacılık yörede önemli bir geçim kaynağıdır. Bu özgün dokuma faaliyetleri köyde birkaç hanede halen devam etmektedir. Köyde herhangi bir nüfus değişimi görülmemekte yerel halk halen bölgede yaşamaktadır. Bu başlıklar altında değerlendirildiğinde Misvak köyünün fiziksel ve sosyal doku üzerinden bütünlüğünü koruyan bir yaşayan miras alanı olduğu söylenebilir.

Literatür Taraması

Saha çalışmaları öncesinde yapılan literatür taramasında; bölgede kırsal mimari mirasın korunması bağlamındaki tezler ele alınarak incelenmiştir. Bu bağlamda incelenen tezler aşağıdaki gibidir: (Zeğerek, 2024;Çeliker,2021; Artaç,2019; Alyakut,2018; Kocabıçak,2017) Daha sonra yapılan detaylı literatür çalışmalarında öncelikle bölgenin geçmişine dair arşiv taramaları yapılmıştır. Bu noktada T.C. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi ve T.C. Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi incelenmiştir. Bu taramalarda köyün adının geçtiği çeşitli evraklar ve haritalar tespit edilmiştir. Ayrıca Tapu Tahrir ve Temettuat defterlerinde bölgenin sosyal yapısı ve ekonomik durumu araştırılmıştır. Yapılan literatür taramalarında Harmandar(2000) tarafından yapılan yüksek lisans tezinde bölgedeki köyler dört ana başlık altında incelenmiştir. Yapılan sınıflandırmaya göre bölgede Yalı Kolu ve Kıran Kolu köylerini temel alan çalışmaların yapıldığı ancak Dere kolu ve Orta kol köylerine ait herhangi bir koruma çalışmasının yapılmadığı tespit edilmiştir. Misvak köyü Dere kolu köyleri sınıflandırmasına dahildir. Bu doğrultuda çalışma, literatürdeki söz konusu boşluğu doldurmayı ve Dere kolu köylerinin koruma sorunlarına yönelik bir altlık oluşturmayı hedeflemektedir.

2. Materyal ve Yöntemler

Bu bölümde Misvak Yerleşiminin hangi kavramlar açısından ele alındığı anlatılacaktır. Kırsal bir yerleşim olan Misvak köyü için kırsal peyzaj ve kırsal miras tanımları incelenecektir. Ardından çalışmanın kavramsal altyapısını oluşturan yaşayan miras tanımı irdelenerek, tanımın barındırdığı kavramlar açıklanacaktır. Bu bölümde tanımlar doktrinal metinler üzerinden değerlendirilmiştir.

Kırsal Peyzaj Alanlarına Genel Yaklaşım

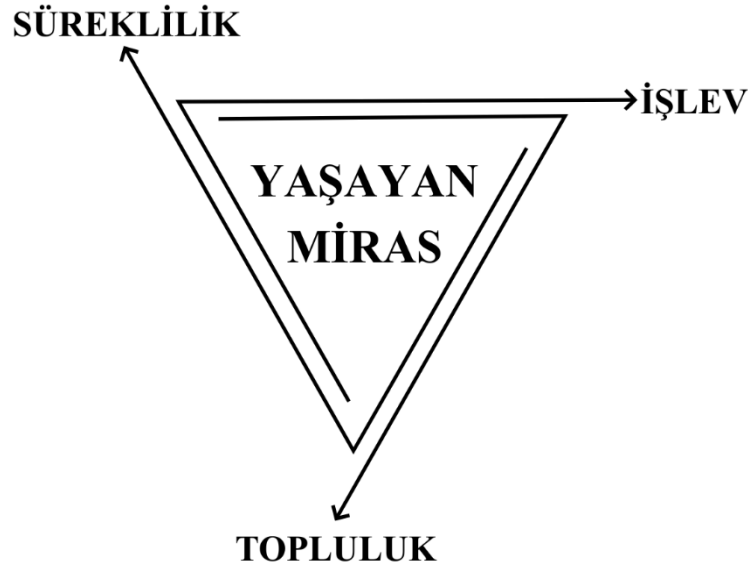
Çalışma alanını oluşturan Misvak köyü kırsal alanda yer alan bir yerleşimdir. Bu noktada kırsal peyzajı tanımlamak önceliktir. Kırsal peyzaj sistemleri; kırsal öğeleri ve bunlar arasındaki ve daha geniş bağlamla olan işlevsel, üretken, mekânsal, görsel, sembolik ve çevresel ilişkileri kapsar.(ICOMOS,2017) Bir başka tanımla kırsal peyzaj insanların kentler dışındaki faaliyetleri sonucu oluşturdukları çevre görünümüdür. Kırsal peyzaj çalışmalarının ve planlamalarının geçmişte çok eski değildir. Esas itibarıyla 2. Dünya savaşıdan sonra başlamıştır diyebiliriz (Ürgenç, 2000).

Kırsal bölgelerin miras alanları olarak tanımlanması da kente göre daha yeni gelişen bir konu olup ayrıca değerlendirilmelidir. ICOMOS-IFLA tarafından Miras olarak kırsal peyzaj; fiziksel nitelikleri ile daha geniş fiziksel, kültürel ve çevresel bağlantıları ve ortamları kapsar. Ayrıca; ilgili kültürel bilgileri, gelenekleri, uygulamaları, yerel insan topluluklarının kimlik ve aidiyet ifadelerini ve geçmişteki ile günümüzdeki insan ve topluluklar tarafından bu peyzajlara atfedilen kültürel değer ve anlamları da içerir. (ICOMOS,2017) Tanımda vurgulandığı üzere kırsal alanlar somut ve somut olmayan değerleri bütünüyle ele alınmalıdır. İklim ve toprak başta olmak üzere doğal ve fiziksel çevrenin hemen hemen aynı olduğu koşullarda dünyanın hatta ülkemizin farklı yörelerinde onu kullanan insanların kültür seviyeleri, gelenekleri,

sosyal ve ekonomik koşulları sonucu birbirlerine tamamen zıt kırsal peyzaj mekanları ortaya çıkabilir(Ürgenç, 2000). Bölgeyi var eden yerel halk faktörü kırsal mirasın korunması açısından taşıyıcı rolü üstlenir. Bu noktada yaşayan miras bakışı kırsal miras alanların sürdürülebilir korunması açısından önemli bir rol üstlenmektedir.

Yaşayan Miras Tanımı

Yaşayan Miras kavramı uzun yıllardır tartışılan bir kavram olsa da ICOMOS tarafından 2026 yılında ana tema ilan edilmesiyle tekrar gündemde olmaya başlamıştır. İlk olarak 2003 yılında ICCROM tarafından başlatılan yaşayan miras alanları programı ve ardından gelen UNESCO'nun somut olmayan kültürel mirasın korunması üzerine olan sözleşmeyi kabul etmesiyle konuya olan ilgi artmıştır. Kavramın içeriği ile alakalı ICOMOS ve UNESCO farklı bakış açılarına sahiptirler. UNESCO "Yaşayan Mirası"sözlü gelenekler, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar ile el sanatlarına özgü bilgi ve beceriler olarak tanımlamaktadır. ICOMOS ise çalışmalarında "Yaşayan Miras"ı; somut, somut olmayan ve doğal olmak üzere kültürel mirasın tüm boyutlarını kapsayacak şekilde anlatmaktadır. (ICOMOS, 2026) Yaşayan miras ile somut olmayan kültürel miras ilk bakışta aynı gibi gözükse de birbirinden ayrılmaktadırlar. UNESCO yaşayan mirası daha çok somut olmayan değerler üzerinden tanımlamaktadır. Bununla birlikte, somut olmayan miras yaklaşımı, yalnızca somut olmayan yönleri vurgulayarak mirasa ilişkin bütünsel bir bakış açısının eksikliği nedeniyle eleştirilmiştir(Wijesuriya, 2010). Yaşayan miras ise daha bütüncül bir yaklaşım prensibidir. Bir miras alanını barındırdığı tüm değerler bütünüyle ele alır. Yaşayan miras yaklaşımı önceki yaklaşımların yerine geçmek zorunda değildir, ancak çağdaş miras yönetimi yaklaşımlarına tamamlayıcı bir gelişmedir(Wijesuriya, 2018).

Şekil 1. Yaşayan Miras Kavramını Oluşturan Anahtar Kelimeler (Yazarlar Tarafından Hazırlanmıştır.)

Bu noktada yaşayan miras kavramını ele alırken üç ana kelime dikkat çekmektedir. Bunlar; süreklilik(continuity), topluluklar(community) ve işlevdir (function). Süreklilik yaşayan mirası tanımlanmasında anahtar unsur olarak kabul edilmektedir. Bütün miras alanları hayatta kalmaya ve değişmeye devam etmiştir. Bazıları zamanın ve toplumun ihtiyaçlarına uyum sağlayarak yine de bir işlev görmeye devam ederken, diğerleri insanlar tarafından terk edilmiştir. Modern koruma hareketinin mirası olan geleneksel koruma yaklaşımı bazı varsayımlar ve bilgi eksiklikleri üzerine kurulmuştur. Özellikle dokuya daha fazla önem vererek miras alanlarının yaşayan boyutlarını göz ardı etmiştir. Bu yaklaşım ise sürekliliğin tüm yönlerini yönetmekle ilgilidir(Wijesuriya, 2018).

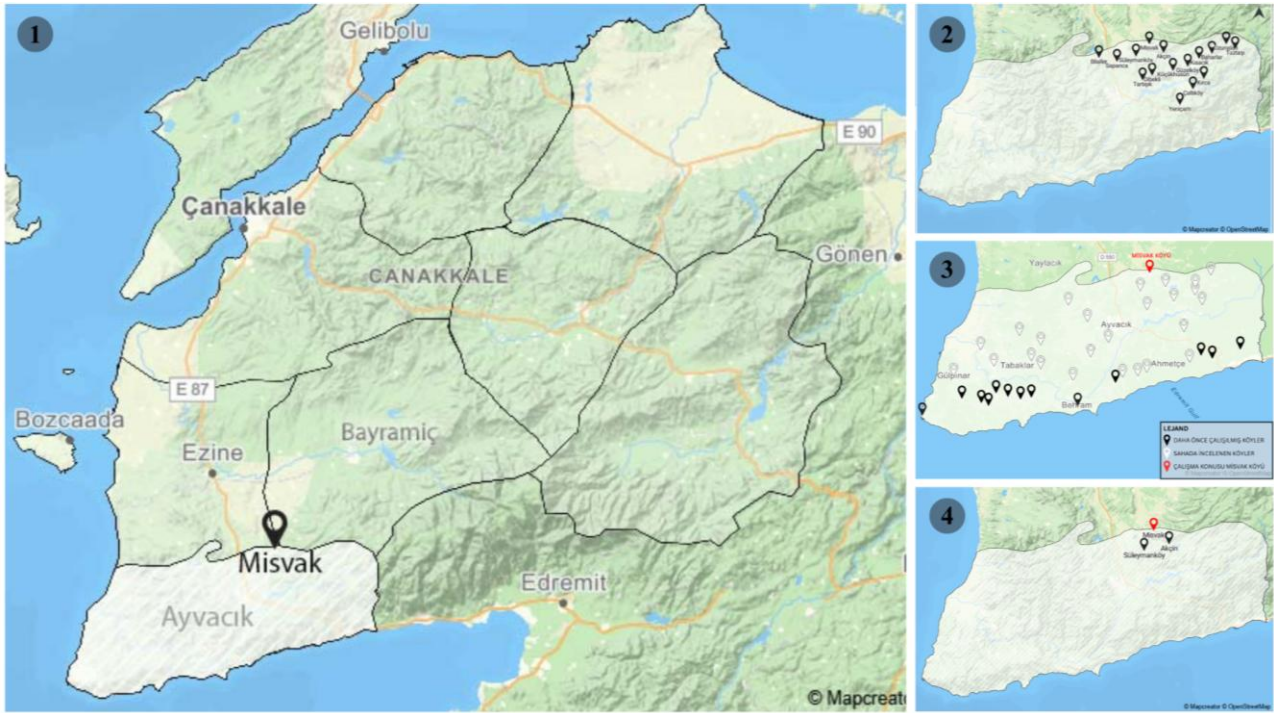
Topluluklar; yerel, göçmen, yerleşik ve ev sahibi toplulukları, yerli halkları, kadim ulusları ve geleneksel halkları, toplumsal cinsiyet gruplarını, nesil gruplarını ve bir alanda yaşayan veya çalışan ve o alanla bağı olan kişileri içerir(ICOMOS,2024). Yaşayan miras yaklaşımı açıkça topluluk temelli bir yaklaşımdır. Bu topluluklar çekirdek topluluk olarak adlandırılır ve temel rol onlara verilir. Topluluğun mirasla olan orijinal bağlantısına(sürekliliğine) odaklanır ve mirası bu bağlantı içerisinde korur (Poulios,2014).

Bir diğer önemli başlık olan özgün işlevin devam etmesi kendi içerisinde; toplulukla bağının, kültürel anlamlarının ve bakımının devamlılığı alt başlıkları altında değerlendirilmektedir. Temel kavram olarak orijinal işlevin sürekliliğini esas alan bu yaklaşım topluluğu ve ihtiyaçlarını koruma karar alma sürecini belirleme konusunda güçlendirmeyi amaçlamaktadır.(Wijesuriya, 2018)

3. Ayvacık Misvak köyü: Yerleşimin Tarihsel Gelişimi ve Değer Unsurları

Bu bölüm altında yaşayan miras kavramının altında bir örneklem olarak seçilen Misvak köyü değerleri incelenecektir. Öncelikli olarak yerleşim yerinin fiziksel konumu tanımlanacaktır. Ardından bölgenin çok katmanlı yapısını anlamak amacıyla tarihsel ve sosyoekonomik sürekliliği anlatılacaktır. Yerleşimin bu süreçte geçirdiği dönüşüm açıklanacaktır. Ardından köyün kırsal morfolojisi başlığı altında, yer ve topografya ilişkisi, yapı tipolojileri, yapım teknikleri incelenecektir. Özellikle yaşayan miras: değerler, süreklilik ve dönüşüm başlığının altında fiziksel dokunun ötesinde somut olmayan değerler vurgulanacaktır. Bu birlikteliğin ifadesi olan yaşam pratikleri ve yerel halkın bunlara yükledikleri anlamlar ayrıca detaylandırılacaktır.

Misvak köyü, Çanakkale ili Ayvacık ilçesinde yer almaktadır. Köy Kazdağlarının eteklerinde Ayvacık'ın kuzeydoğusunda yer almaktadır. Köyün rakımı 252 m'dir. Köyün denize olan kuş uçuşu uzaklığı 25,6 km'dir. Yerleşim yeri bir sahil köyü değil orman içi köy niteliği taşımaktadır. Ayvacık ilçe merkezine mesafesi 11,7 km, Çanakkale il merkezine mesafesi 72,2 km'dir. Köy Ayvacık Ezine ve Bayramiç ilçelerinin kesişim noktasında bulunmaktadır. Köy çevresindeki Akçin, Süleymanköy, Karagömlek ve Alikabaklar köylerine komşudur.

Şekil 2. Yerleşimin Bulunduğu Konum (1), Dere Kolu köylerin Ayvacık'taki Konumları(2), Daha Önce Çalışmaya Konu olan ve Sahada İncelenen Köyler (3), Aynı Yerel Malzemenin Kullanıldığı Köylerin Arasında Misvak (4).

3.1. Yerleşimin Tarihsel Gelişimi

Çalışma alanını da içine alan Batı Anadolu geçmişte Truva halkının yaşadığı antik Troya bölgesi olarak adlandırılmaktadır. Misvak köyünün de yer aldığı vadiler antik dönemdeki iç troya bölgesine dahildir. Bölgeyle alakalı en önemli çalışmalardan birini yapan James Manuel Cook (1973) İç Troya yerleşimlerinin hepsinin Karamenderes havzası boyunca kurulmuş olmaları gerektiğini çünkü ulaşımın havza boyunca sağlanabileceğini ifade etmektedir. Bu anlatılara ve yapılan haritalara göre Misvak köyü ve çevresi de antik dönemde yerleşik bölgelerin içerisine girmektedir. Antik dönem anlatılarına göre Misvak köyü Kebren kenti sınırları içerisinde kalan bir kırsal alandır. Kebren antik kenti ile alakalı Ephoros Kymeliler'in kolonisi olduğunu söylemektedir. Kebren antik kenti iç Troya bölgesinin en büyük kentlerinden biridir. Ayrıca Misvak köyü sınırları içerisinde yer alan Kybele kült alanı ve Kokylion antik kenti bölgenin tarihinin çok eski devirlere dayandığını ispatlar niteliktedir. Özellikle Akçin kayalıklarının antik çağlardan itibaren taş ocağı olarak kullanıldığı tahmin edilmektedir. Kayalık yamaçlarda büyük olasılıkla antik çağda taş malzeme çıkarılmıştır. Kaya yamaçlarında taş ocağı faaliyetlerine dair birçok kullanım izi görülmektedir. (Böhlendorf Aslan,2015)

Ayrıca Misvak ve Akçin köyleri etrafının Geç Roma –Erken Bizans döneminde yerleşik olduğu Beate Bohlendorf Aslan tarafından yapılan saha çalışmalarında bulunan seramik kalıntılarla tespit edilmiştir. James M.Cook 1973 yılında yaptığı Roma ve Bizans dönemi buluntularını içeren haritasında Misvak köyü yakınında Roma ve Bizans dönemine ait noktaları ifade etmiştir. 13.Yüzyılın ortalarına kadar Bizans yerleşimlerinin sürdürüldüğü bölge 14. Yüzyılda Karasi Beyliği tarafından fethedilmiştir. Böylece bölgeye Türk akınları başlayarak bölgenin Türkleşmesi başlamıştır. Karasi Beyliği'nin yine 14.Yüzyılda Osmanlı Devletine bağlanması ile birlikte bölge uzun yıllar Osmanlı Devleti hakimiyetinde kalmıştır. Misvak köyü ile alakalı ilk yazılı belgelere Osmanlı dönemi nüfus tahrir defterlerinde rastlanmaktadır. En eski tahrir defteri olan 1501 tarihli Hüdavendigâr livası defterinde Misvak ismine rastlanılmamakla birlikte Misvak isminden ilk kez 1831

tarihli tahrir defterinde söz edilmektedir. 1831 tarihli tahrir defterinde Bayramiç kazasına bağlı Karye-i Misvak olarak adı geçmektedir. Ayrıca T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığında bulunan 04.04.1331 tarihli Erkan-ı Umumiyye Harbiye haritası Misvak köyünün adının geçtiği ilk haritadır. Bu tarih miladi 1913-15 yıllarına tekabül etmektedir.

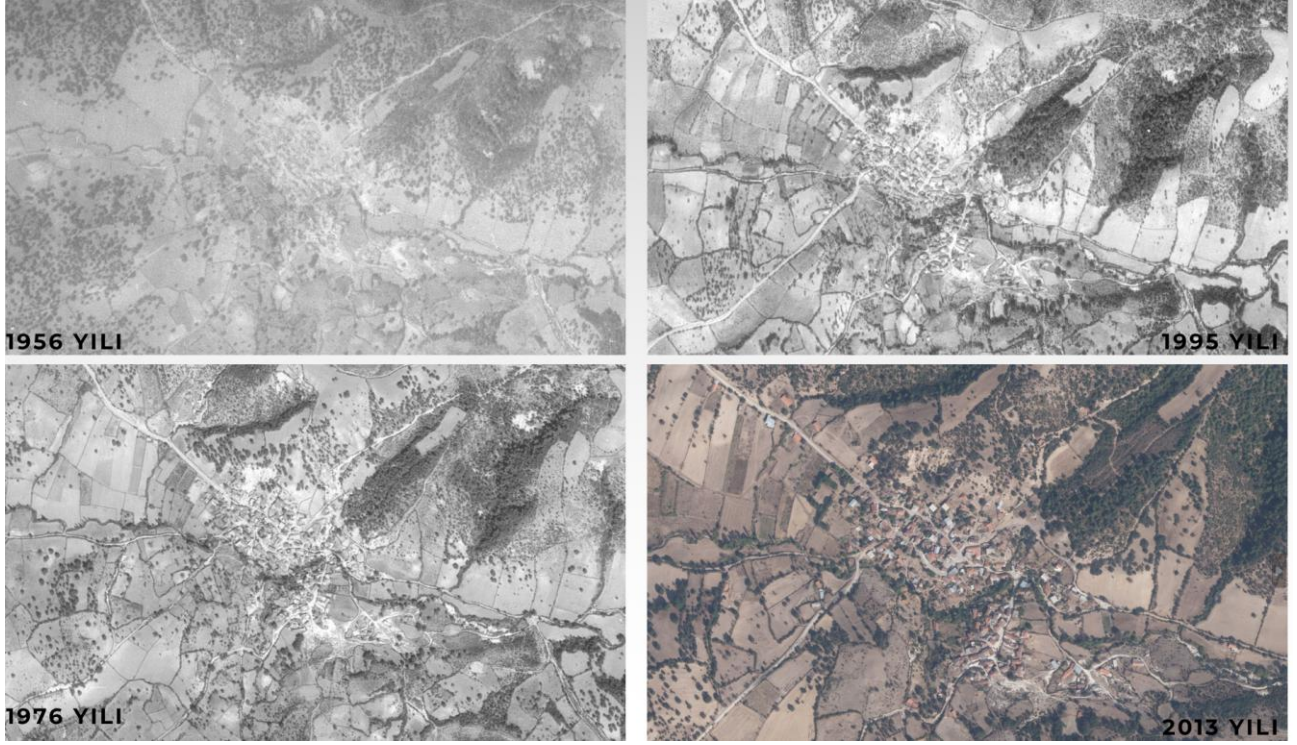

Şekil 3. Osmanlı Devleti Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Çanakkale Bölgesi Haritası 1913, HRT.h.00824(Sol) ve Haritada Kırmızı Daire ile İşaretli Misvak köyü Konumu (Sağ) (T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı,Osmanlı Arşivi).

Köyün kuruluşu ile alakalı yerel halktan edinilen bilgilere göre köyün 350-400 yıllık bir tarihi olduğu anlatılmıştır. Köy yöre halkı tarafından Manav yerleşimi olarak tanımlanmıştır. Yerel halk tarafından bölgede göçebe olmayan yerleşik olup tarımla uğraşan topluluklara Manav denmektedir. Bu toplulukların çoğu 18. yüzyıldan önce yerleşik hayata geçen Türk göçebe Yörük topluluklardır. Yapılan görüşmelerde köyün eskiden obalar halinde yaşayan Yörük gruplar oldukları ve Bölükbaşı Karaveli adındaki bir komutan tarafından birleştirilerek kurulduğu anlatılmıştır. Bölükbaşı Karaveli idaresine Akçin, Misvak, Sapanca ve Süleymanköy köylerini verdikleri söylenmektedir. Köyün mera arazileri içerisinde bugün obaların olduğu noktalar bilinmektedir. Köyün arazi yapısına bakıldığında Tepecikköy, Tepe tarla, Köyyeri, Çakıllı, Çakıllarısı, Kıran ve Asmalı mevkilerinde yerleşim izleri, eski mezarlar bulunmuş olup köy halkı buralarda dağınık yaşamakta iken köyün bugünkü bulunduğu yere taşındığı sanılmaktadır. (Ali Temel Notları) Bugün köyün eski mezarlığı olarak bilinen koca mezarlık içerisinde Karaveli ve kardeşi Halil Ağa'ya ait olan mezar taşları bulunarak günümüz Türkçesine çevrilmiştir. Bu mezar taşlarında miladi 1788-89 ve 1794 tarihleri gözükmektedir. Bu noktadan hareketle köyün 18.yüzyılın başlarında yerleşik olduğu söylenebilir. Bu tarihten itibaren ise köyün durumu ile alakalı Osmanlı arşivinde tahrir ve temettuat defterlerinde kayıtlar görülmektedir.

Daha sonra Cumhuriyet'in kurulmasına değin bölge Kale-i Sultaniye livasına bağlı bir yerleşim olarak devam etmiştir. Köyün tarihinde çokça anlatıya sebep olan bir önemli olay da 1915-16 Çanakkale Savaşları dönemidir. Köydeki pek çok ailede bir ya da iki nesil öncesinde Çanakkale Savaşları döneminde şehit olmuş aile bireyleri bulunmaktadır. Ayrıca bölge çetecilik faaliyetlerinden etkilenmiştir. Daha sonra yerleşim Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Çanakkale iline bağlanmıştır. Ayvacık ilçesinin kurulması ile birlikte Misvak köyü Ayvacık'a bağlı bir yerleşim olarak bugüne kadar gelmiştir. Köyün tarihçesine bakıldığında bölgenin antik dönemden bugüne yerleşik olan çok katmanlı yapısı dikkat çekmektedir. Farklı uygarlıklar ve kültür dönemlerinden geçmiş olup tarihsel sürekliliği okunmaktadır.

Köyün Cumhuriyet sonrası döneminde ise Harita Genel Müdürlüğü'nden elde edilmiş hava fotoğrafları üzerinden değerlendirmeler yapılabilmektedir. Misvak köyüne ait HGM arşivinde bulunan 1956, 1976, 1995, 2013 ve 2022 yılına ait hava fotoğrafları incelenmiştir. Bu değerlendirmeler sonucunda köyün en eski tarihli hava fotoğrafından bugüne büyük bir dönüşüm geçirmediği anlaşılmıştır. Köyün mera alanları, tarlaları ve yerleşim dokusu süreklilik göstermektedir. Sadece köy halkı tarafından da anlatılan orman yangınları neticesinde köyün Batı çeperinde bulunan sık ormanlık dokunun azaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca köyün dışında Güney bölgesinde bazı noktalarda eklenmiş ahır,dam ve kışlak benzeri işlevlerde yapılar bulunmaktadır. Bunların dışında köyün kırsal peyzajının neredeyse hiç değişmediği tespit edilmiştir.

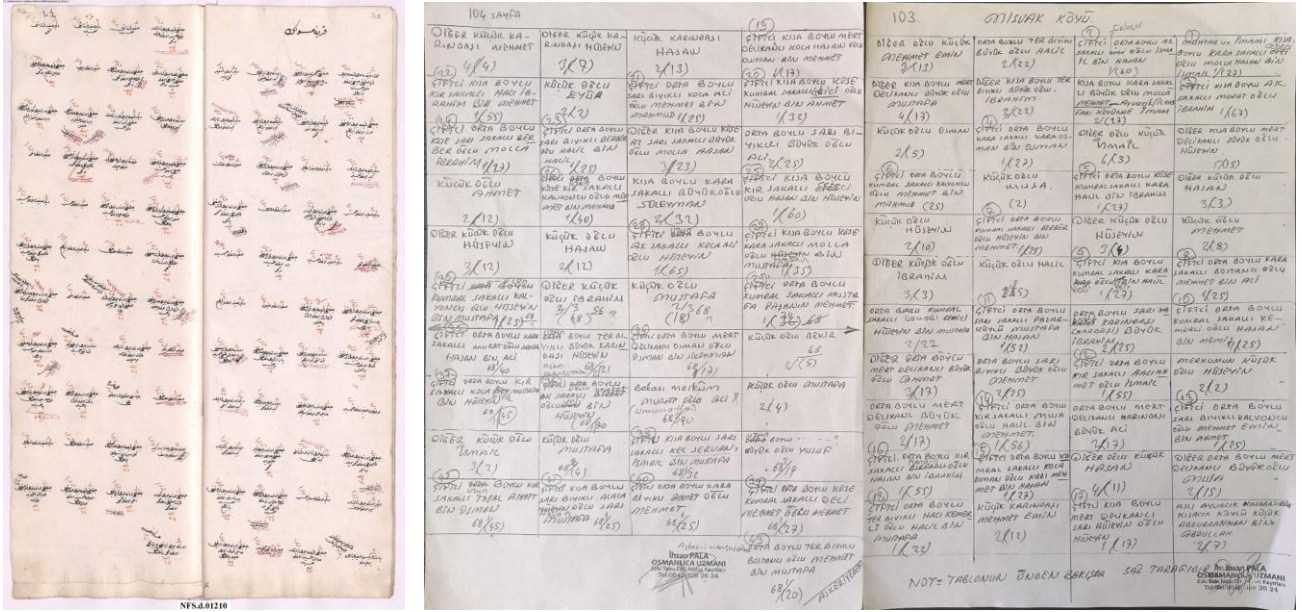
Şekil 4. Misvak köyünün 1956-2013 yılları arasındaki sürekliliğini hava fotoğrafları üzerinden incelenmesi (Haritalar: HGM Arşivi).

3.2. Yerleşimin Sosyal ve Ekonomik Profili

Misvak köyünün demografik ve ekonomik durumunu anlamak amacıyla Osmanlı arşivindeki tahrir, temettuat defterlerine ve sözlü tarih araştırmalarına başvurulmuştur. Misvak köyü adına ilk kez Osmanlı Devleti'nin 1833 yılı tahrir defterlerinde rastlanılmaktadır. Osmanlı Devleti'nde ilk kez yapılan bu nüfus sayımında sadece vergi veren erkek bireyler sayılmıştır. Hükümet, o dönemde kadınlar, yetimler, ergenlik çağına gelmemiş Hristiyanlar, akli ya da fiziksel özürlüler, yüksek düzey devlet görevlileri gibi kişisel vergi vermekle ya da askerlik hizmetiyle yükümlü olmayan bireylerle ilgilenmiyor ve onları kayıtlarına geçirmeyi düşünmüyordu(Karpat, 2024).

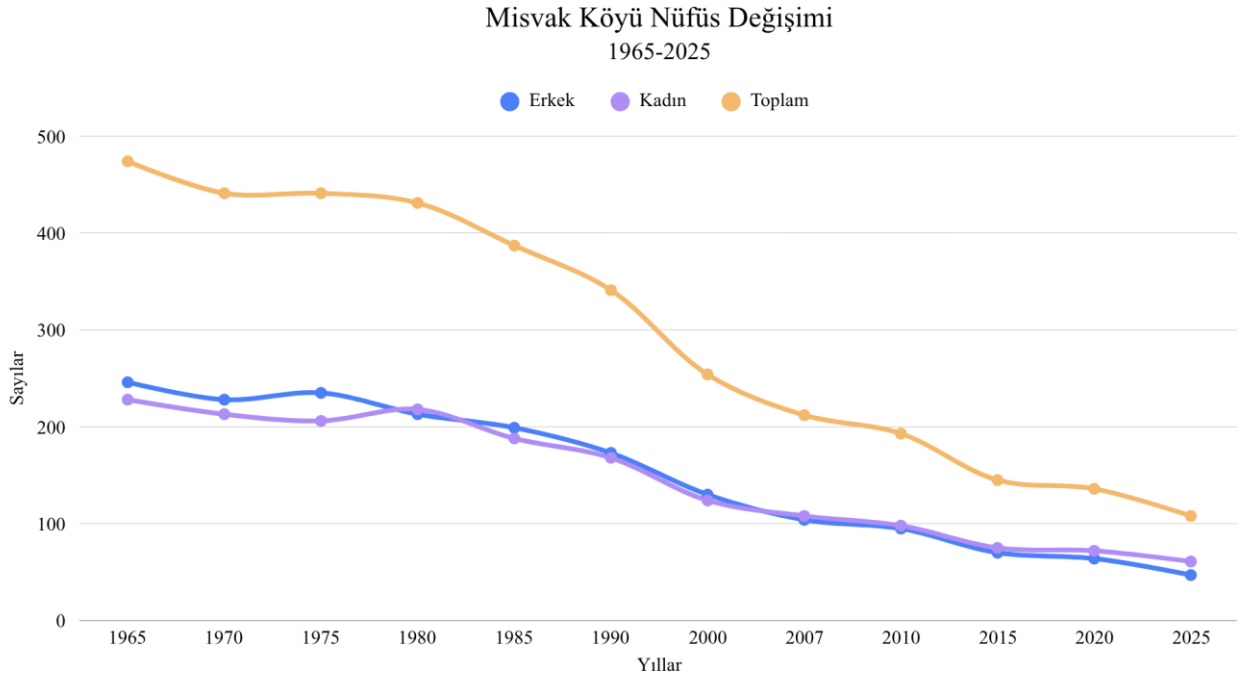
Burada esas olan vergi toplamayı daha sistematik bir hale getirmektir. Misvak köyünün adının geçtiği T.C. Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivindeki 29.12.1248 (Miladi 19.05.1833) tarihli Hüdavendigar Eyaleti, Biga Sancağı, Bayramiç Kazası Müslim nüfus defterinde 103 numaralı sayfada ve 29.12.1261 (Miladi 29.12.1845) tarihli Bayramiç kazası nefsi-i Bayramiç mahallatı temettuat defterinde kayıtlar bulunmaktadır. Bu kayıtlara göre Defter-i İslam ü Reaya Kaza-i Bayramiç Liva-i Hüdavendigar Karye-i Misvak isimli 1248/1833 yılına tarihlenen nüfus kaydında Misvak köyü 41 hane olarak görülmektedir. Kaydedilen 41 hanenin tamamı Müslüman Osmanlı tebaasından oluşmaktadır. Kayıtlara göre köyde yaşayan herhangi Gayrimüslim tebaa bulunmamaktadır.

Bu kayıtlarda kişilerin fiziksel özellikleri ile birlikte ne işle meşgul oldukları ve mal varlıklarının tanımlandığı görülmüştür. Örneğin bir numaralı hane muhtar ve imam kısa boylu kara sakallı Cebecioğlu Molla Hasan bin İsmail olarak tanımlanmıştır. Bir diğer kayıt olan 29.12.1861 tarihinde yapılan sayımda ise Misvak köyünün 45 hane olarak gözüktüğü söylenebilir. Köyün sakinlerinden yerel tarihçi Ali Temel yaptığı çalışmalarda belgelere dayanarak köyün soyağacını oluşturmuştur. Buna göre köyde günümüzde yaşayan her ailenin temettuat ve tahrir defterlerine göre hangi soydan geldiği tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalara göre köyde farklı isimlerle adlandırılan 43 tane aile bulunmaktadır. En eski aile isimlerine örnek olarak Cebecioğulları, Mollaoğulları, Kalyoncuoğulları, Gemicioğulları, Karavelioğulları, Berberoğulları, Musaoğulları, Kocaosmanoğulları ve Bostancioğulları verilebilir. Bunlardan Karavelioğulları olarak bilinen ailenin köyün kurucularının soyundan geldikleri düşünülmektedir.

Şekil 5. NFS.d.1210 Numaralı Belge (T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi) ve Günümüz Türkçesi Transkripsiyonu, Ali Temel Arşivi.

1845 yılı Osmanlı dönemi tahrir kayıtlarına göre 41 hane gözüken Misvak köyünde o dönemde yaklaşık 180-225 kişinin yaşadığı söylenebilir. Köy halkının anlatımlarında köyün geçmişte oldukça kalabalık olduğu 1940'lı yıllarda 150 hane yaklaşık 750 kişiyi bulduğu anlatılmaktadır. Cumhuriyet tarihinde ilk kez 1965 yılında nüfus sayımı yapılmıştır. Bu nüfus sayımında Misvak köyünde 474 kişinin yaşadığı gözükmemektedir. 1965 yılından 2025 yılına kadar yapılan genel sayımlara göre oluşturulan aşağıdaki tabloda Misvak köyünün nüfusunun her geçen gün azaldığı gözükmemektedir. Kırdan kente göçün artmasıyla köyde yaşayan genç sayısı azalmıştır. Bugün köyde yaşayanlar büyük çoğunlukla 50 yaş ve üzeri yaşlılardan oluşmaktadır. Süreç boyunca köydeki kadın ve erkek birey oranı dengelidir. Misvak köyünde güncel olarak TÜİK 2025 yılı nüfus verilerine göre 108 kişi yaşamaktadır. Günümüzde Misvak köyünün yüz yüze olduğu en büyük risklerden biri grafikten de anlaşılacağı üzere nüfusun sürekli olarak azalmasıdır.

Şekil 6. Misvak Köyünün 1965-2025 yılları arasındaki nüfus değişim grafiği (TÜİK verilerine dayanarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.).

Bir diğer kayıt olan 1261/1845 tarihli Misvak köyü temettuat defterlerinde her hanenin sahip olduğu araziler, palamutluklar, hayvanlar(at, öküz, inek, keçi, koyun vb.) ve arı kovanları kayıt altına alınmıştır. 1845 tarihli belgeye dayanarak tespit edilen 45 hanenin 43 tanesinin çiftçi olarak kaydedildiği görülmüştür. Köyde büyük oranda tarım yapıldığı anlaşılmaktadır. Toplam ekilen arazinin o yıllarda 870 dönüm olduğu görülmektedir. Köydeki toplam alanların adaletli paylaşılması sebebiyle feodal bir yapı oluşmamış, işbirliğine dayalı bir yaşam şekli benimsenmiştir. Köyün geçmişinde tarım, sabanla ve öküzlerle yapılmakta, besinler kuru tarım yöntemiyle yetiştirilmektedir. Bugün hala köyde tarımsal faaliyetler sürdürülmektedir. Ancak sulama tarım yöntemlerine geçilmiş, modern tarım ekipmanları ile çiftçilik yapılmaya başlanılmıştır.

1845 tarihli temettuat defterine göre köyde çoğunlukla büyükbaş hayvancılık yapıldığı tespit edilmesine rağmen günümüzde büyükbaş hayvancılık neredeyse bitmiştir. Bakımının zorluğu sebebiyle büyükbaş hayvancılık yerini küçükbaş hayvancılığa bırakmıştır. Küçükbaş hayvancılık köyde küçükbaş keçi ve koyunlar ile sürdürülmektedir. Sabah erken saatte kalkan köylüler günün ilk ışıkları ile keçi ve koyunları mera arazilere otlatmaya götürmektedirler. Koyun ve keçilerin beslenmesine yarayan ahşaptan yapılmış, yaklaşık 1 metre uzunluğundaki yemliklere “yalak” adı verilip açık alanlarda bulunmaktadır. Ayrıca geçmişte köyde 12 hanede arıcılık yapılmasına rağmen sadece 2 hane ile sürdürülmektedir.

Köyde günümüzde tamamen bitmiş olan palamut ve pelit ticareti ise geçmişte en önemli geçim kaynaklarından biridir. Bugün dahi Misvak köyünün etrafı büyük meşelik alanlarla kaplıdır. 1845 tarihli temettuat defterinde köyde 898 dönüm arazide palamutçuluk yapıldığı tespit edilmiştir. Bu rakam köydeki tarım arazilerinden bile fazladır. Palamut ve pelit özellikle dericilikte kullanılan önemli bir üründür. Köyde geçmişte bu ticaret için “mağaza” adı verilen büyük depolar inşa edilmiştir. Ancak palamut ve pelit ticareti boyacılık sanayide kullanımının azalması sebebiyle artık yapılmamaktadır. Günümüzde palamutçuluk üretimi yerini odun kömürü üretimine bırakmıştır.

Bu bölümde anlatıldığı üzere köydeki geçim kaynakları bazı değişimlerle birlikte halen sürdürülmektedir. Ayrıca belgelere dayanarak son 180 yıllık süreçte köyün geçim kaynaklarının yaşadığı dönüşüm günümüzle kıyaslanmıştır. Bazı geçim kaynakları dönüşüm geçirerek sürdürülmüş, bazıları ise tamamen terk edilerek yerini başka geçim kaynaklarına bırakmıştır.

Tarım

Arıcılık

Hayvancılık

Meşe Kömürü

Şekil 7. Misvak Köyündeki Süregelen Geçim Kaynakları, Eylül 2025.

3.3. Misvak Kırsal Yerleşiminin Morfolojisi

Misvak köyünün morfolojisi yani mekânsal örgütlenmesi ve biçimlenişini anlamaya yarayan bileşenler; yapıların, yer, topografya, doğal çevre, üretim eylemi ve mekanları ile kurduğu ilişki üzerinden okunabilmektedir. Bu bölüm altında bu başlıklar detaylı olarak incelenecektir.

Yer ve Topografya ile İlişki

Misvak köyü Kazdağları yöresinin Batı kıyısında yer almakta olan bir orman kenarı köy özelliği gösterir. Köye Ayvacık yolu üzerinden gelindiğinde, yoğun bir ormanlık alan bizi karşılar. Bu bölge yöre halkı tarafından “Kocaorman” olarak adlandırılır. Ormanlık arazinin içinden geçilerek ulaşılan köy yolu boyunca çokça su çeşmesi ve hayvan yalağı yer almaktadır. Misvak köyü çukur bir alana iki tepe arasına kurulan bir vadi köy yerleşimidir. Bu tepeler yöre halkı tarafından Kuzey tarafta bulunan Köyüstü ve Güney tarafta bulunan Karşı tepe olarak adlandırılır. Yerleşimin etrafı mera alanları, bahçeler ve tarlalar ile çevrilidir. Batı, Kuzeybatı ve Güneybatı yönünde köyün tarla ve bahçeleri yer almaktadır. Köyün Kuzey, Kuzeydoğu ve Doğu tarafında ise yine orman arazisi yoğunlaşır. Bu sebeple bu yönlerin doğal bir set işlevi gördüğü söylenebilir. Doğu ve Güney tarafta bulunan kayalık alanlar mera alanlarının yoğunlaştığı kışlak olarak kullanılan yapıların bulunduğu bölgedir. Köyün yerleşim alanlarının çoğu kayalık zemin üzerine oturmaktadır. Köyün içerisinde ise Küçükmandere Çayı’nın bir kolu olan Akçin Çayı akmaktadır. Köy halkı bunu “Köyiçi çayı” olarak adlandırmaktadır. Kazdağlarından doğan Akçin Çayı Ezine ilçesinin içerisinde geçerek Karamenderes Nehri ile birleşir. 2012 yılında Akçin Barajının yapılması ile birlikte köyiçi çayının debisi azalarak neredeyse kurumuştur.

Şekil 8. Misvak Köyünün İçinde Bulunduğu Topografya (1), Tarla-Bahçe Alanlar (2), Mera Alanlar (3) ve Kayalık Alanlar-Şarлак(4) , Eylül 2025.

Yapı Tipolojileri

Çalışma alanı olan Misvak köyünde yerleşim köy içinden akan Akçin Çayı etrafında şekillenmiştir. Köyün içerisinde üç farklı mahalle bulunmaktadır. Bunlardan ilki merkez niteliği de taşıyan Dibek Mahalle’sidir. Bir diğeri Ayvacık-Ezine yolunun kesişiminde okulun bulunduğu konumdaki Aşağı Mahalle iken derenin karşı tarafındaki mahalle Karşı Mahalle olarak adlandırılmaktadır. Misvak köyündeki yapı stoğunun büyük bölümünü konutlar oluşturmaktadır. Mimari dokudaki karakteristik özellikler yerleşimin içinde olduğu topografya ve yapılarındaki yerel taş malzeme kullanımı ile şekillenmiştir. Köyün eğimli bir araziye konumlanması sebebiyle konutlara farklı kotlardan erişim sağlanmış ve pek çok farklı vista noktası oluşmuştur.

Misvak köyünde geleneksel konutların mimarisini açıklamak maksadıyla farklı tarihlerde saha çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda köyde 134 adet konut yapısının bulunduğu tespit edilmiştir. Bu konutların 9 adedi yeni yapı ve 125 adedi ise geleneksel yapılardan oluşmaktadır. Saha çalışması kapsamında 39 adet avlunun içerisine girilmiştir. Bazı avlularda birden fazla yapıların bulunduğu durumlar da bulunmaktadır. Bu yapılardan 30 tanesinin plan şemaları çizilerek irdelenmiştir. Yapılan bu belgeleme çalışmaları sonucunda tipolojiler oluşturulmuştur.

Şekil 9. Misvak Köyü Geleneksel Konut Dokusunun Görünümü, Mart 2025.

Özgün Sokak Dokusu

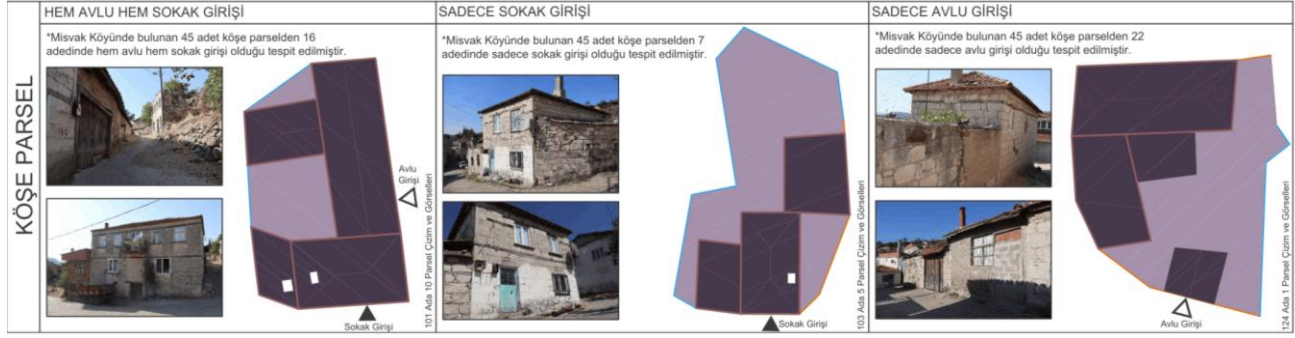
Misvak köyü kayalık bir zemin yapısına sahiptir. Bu kayalık zemini oluşturan Akçin taşı, köydeki mimari dokuda yapı malzemesi olarak da kullanılmaktadır. Yapılan saha çalışmalarında belirli noktalarda özgün sokak dokusu tespit edilmiştir. Doğal kayaç zemin şekillendirilerek yol dokusu düzenlenmiş, ayrıca evlerin atık su giderleri için kanallar oluşturulmuştur. Köyde ayrıca dere taşlarından oluşturulmuş toprak yollar da bulunmaktadır. Günümüzde çoğunlukla özgün kayalık zemin üzerinde 2000’li yılların başlarında yapılan kilitli parke taşlarından kaplamalar bulunmaktadır.

Şekil 10. Misvak Köyü Özgün Kayalık Sokak Dokusu(1-2), Özgün Toprak Yol ve Dere Taşları(3), Eylül 2025.

Sokak-Yapı İlişkisi

Misvak köyündeki geleneksel konutların sokak ve çevresiyle kurduğu ilişki organik bir şekillenme göstermektedir. Konutların köyün hangi bölgesinde bulunduğu ile alakalı olarak giriş ve çıkışları oldukça çeşitlidir. Bunlara örnek olarak köyün Aşağı Mahalle ve Karşı Mahalle’inde bulunan konutlarda evlerin çoğunlukla avlu kapısından girildiği gözlenmiştir. Hatta bazı evlerde ayrıca bir sokak girişi de bulunmayabilir. Bu durum tamamen evin bulunduğu konum ve topografya ile ilişkilidir. Sahada yapılan tipoloji çalışmalarında parseller köşe, ara parsel ve çıkmaz sokak olarak ayrılmıştır. Bu noktada köyde bulunan 109 adet parselin 45 adedinin köşe parsel olduğu, 55 adedinin ara parsel olduğu ve 9 adedinin çıkmaz sokak olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yapıların girişleri ise hem avlu hem de sokak girişi olanlar, sadece sokak ve sadece avlu girişi olanlar olarak sınıflandırılmıştır. Misvak köyünde bulunan toplam parsellerin %60,6 oranı sadece avlu girişi olan %21.1’i hem avlu hem sokak girişi olan ve %18.3’ü sadece sokak girişi olan parsellerden oluşmaktadır.

Şekil 11. Misvak Köyü Köşe Parseller Yapı-Sokak İlişkisi Tipolojisi, Mart-Eylül 2025 (Yazarlar Tarafından Oluşturulmuştur).

Avlu'nun Biçimlenişi

Misvak köyündeki yaşam yüksek taş duvarların içinde avlulu bir biçimde şekillenmiştir. Evlerin avluları günlük hayatta aktif olarak kullanılmaktadır. Bu sebeple evlerin avlusunda işlik adını verdiğimiz pek çok farklı amaca hizmet eden ek yapılar bulunmaktadır. Ev halkının gündelik ihtiyaçlarını giderdikleri, oturup bir araya geldikleri yarı açık alanlar hayat bölümüdür. Hayatın dışında pek çok evin avlusunda asmalarla oluşturulan pergolalar ile gölgelik alanlar oluşturulmaktadır. Hayatın içinde fırınlar ve kümbet adı verilen ocak yapıları bulunmaktadır. Ayrıca maşanga adı verilen sobalar da hayatın içerisinde yer alabilir. Bunun dışında avluda hela, dam, çeşme ve kışlak gibi yapıların olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 12. Misvak Köyü 114 ada 8 parsel Fevziye Temel Evi Avludaki İşlev Şeması ve Görsel, Eylül 2025.

Konutların Plan ve Cephe Özellikleri

Misvak köyündeki geleneksel konutların plan şeması çoğunlukla tekrar etmekte olup iki katlıdır. Avlulu bir biçimlenişi olan Misvak köyü dokusunda ana yapı olan konutlar dışında avluda pek çok ek yapı bulunmaktadır. Tek katlı yapılar genellikle ek yapı olarak adlandırdığımız işliklerdir. Konutların ikinci katları ana yaşam katlarıdır. Oluşturulan plan tipolojisinde konutların ikinci kat planları dikkate alınarak sınıflandırılmaya alınmıştır. Sınıflandırmalarda sofaların plandaki konumları baz alınmıştır. Buna göre geleneksel konutlar dış sofalı, iç sofalı, yan sofalı, köşe sofalı ve kapatılmış dış sofalı olarak 5 ana sınıfa dahil edilmiştir. Köyde yapılan tipoloji çalışmalarında %70 oranı (21 adet) ile iç sofalı plan tipinin yörede en yaygın olan plan tipi olduğu söylenebilir. Daha sonra ise sırasıyla köşe sofalı tip %6,7 (2 adet), kapatılmış dış sofalı tip %13,3 (4 adet), yan sofalı tip %6,7 (2 adet) ve dış sofalı tip %3,3 (1 adet) olarak tespit edilmiştir. Köyde en az rastlanan tip dış sofalı plan şemasıdır.

Tablo 1. Misvak Köyü Plan Tipoloji Şeması.

Plan Tipolojisi	A	B	C	D	E
Plan Tipi	Dış Sofalı Plan	Yan Sofalı Plan	Köşe Sofalı Plan	İç Sofalı Plan	Kapatılmış Dış Sofalı Plan
Tek Katlı Örnekler	1 adet	1 adet	1 adet	5 adet	-
İki Katlı Örnekler	-	1 adet	1 adet	15 adet	4 adet
Balkonlu Olan Örnekler	-	-	-	5 adet	2 adet
Balkonsuz Olan Örnekler	-	-	-	10 adet	2 adet
Toplam Konutlar	1 adet	2 adet	2 adet	20 adet	4 adet

Misvak Köyü'ndeki geleneksel konutların cephe özelliklerinin çoğunluğu kesme ya da moloz taştan yığma olarak inşa edilmiş yapılar oluşturmaktadır. Ayrıca geçmişte çokça görüldüğü anlatılan nadir kerpiç yapılar da tespit edilmiştir. Kerpiç yapıların üzerleri sıva ile kaplı iken taş yapıların sıvasız olduğu bilinmektedir. Buna göre öncelikli olarak yapılar taş yığma sistemli ve karma sistemli yapılar olarak ayrıştırılmıştır. Daha sonra yapılar zemin ve zemin+1 kattan oluşan yapılar ve 2 kat ve üzeri oluşan yapılar olarak sınıflandırılmıştır. Karma sistemli yapıların hepsinin 2 katlı yapılardan oluştuğu tespit edilmiştir.

Yapıların herhangi bir çıkma örneğine rastlanmamıştır. Ancak çeşitli balkon özellikleri tespit edilmiştir. Köyde bulunan yapıların büyük çoğunluğunu balkonsuz yapılar oluşturmakta iken, hem karma hem taş yığma sistemde balkon örneklerine rastlanmıştır. Balkonsuz yapılar da doğrudan girişli olanlar ve dışarıdan merdiven yardımıyla girilenler olarak ayrılmıştır. Yapıların büyük çoğunluğunun doğrudan girişli olduğu anlaşılmıştır. Doğrudan girişli olan yapılar da ortadan girişli ve yandan girişli yapılar olarak ayrıştırılmıştır. Yapıların çoğunluğunun birden fazla girişi bulunmaktadır. Köyde bulunan konutların giriş kapıları ve pencereleri özgünde ahşap malzemeden yapılmakta iken pek çok doğramanın pvc malzeme ile değiştirildiği gözlenmiştir.

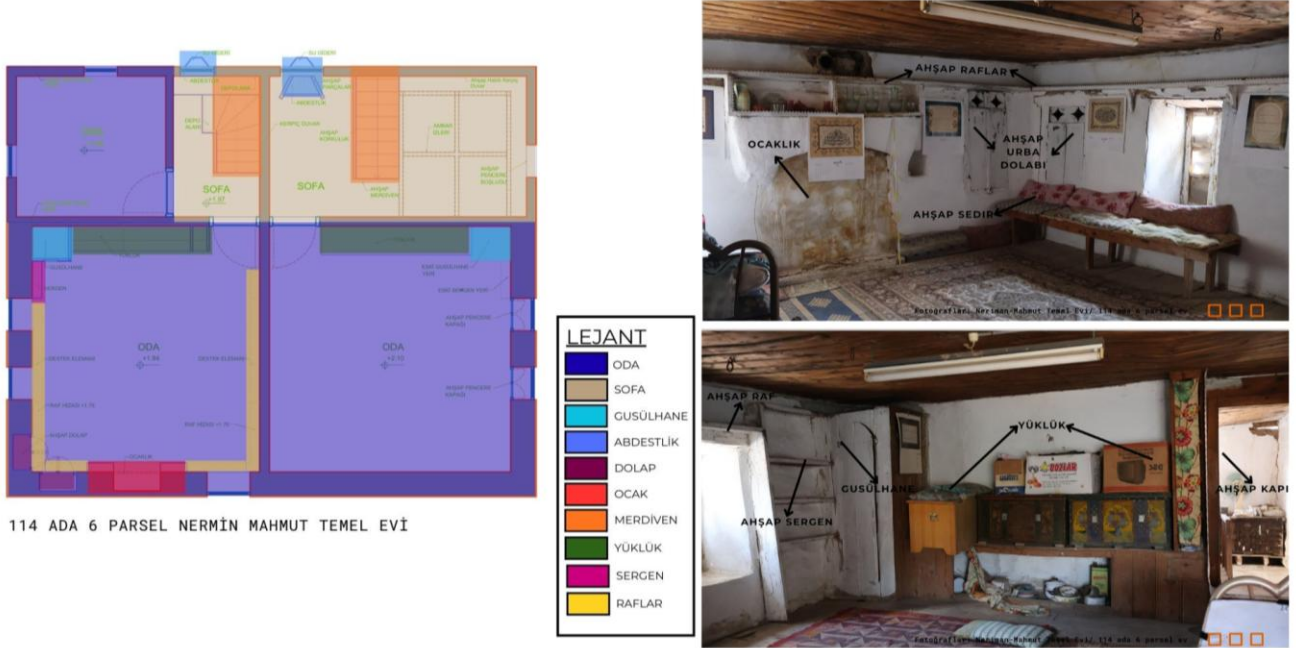
Şekil 13. Misvak Köyü'nde Tespit Edilen Taş Yığma Konutların Cephe Örnekleri, Eylül 2025.

Konutların İç Mekan Özellikleri

Misvak köyündeki geleneksel konutlar çoğunlukla dikdörtgen bir plan şeması içinde oldukça işlevsel biçimde çözülmüştür. Zemin katta genellikle merdiven holünün bulunduğu sofa alanı ve iki oda bulunur. Sofa alanında depolama maksatlı sergenlerin bulunduğu örnekler çoğunluktadır. Zemin kattaki odalardan biri ailenin kışlık oda olarak kullandığı yaşam alanıdır. Bu oda “yer oda” olarak adlandırılmaktadır. Diğeri ise hayvanları için ayrılan odadır. Ahır veya dam olarak adlandırılır. Bu bölümün dışarıdan hayvanlar için ayrılan ayrı bir girişi vardır. Evin içerisinden dama ulaşım sağlanan örnekler olduğu gibi, içeriden ulaşım sağlanamayan örnekler de bulunmaktadır. Üst kat ise çoğunlukla yatak odası maksatlı

alanlardan oluşur. Yaşam alanı üst kat olarak düzenlenmiştir. Üst katta çoğunlukla merdiven çıkışının da bulunduğu sofa ve iki oda bulunur. Üst kat sofada abdestlik adı verilen lavabolar taş-kerpiç duvarın içine gömme olarak avluya bakan şekilde inşa edilmiştir.

Odalar günlük hayatın merkezi konumundadır. Odanın içerisinde pek çok işlev bulunmaktadır. Köy hayatında ihtiyaçlar tek bir odanın içerisinde çeşitli elemanlarla çözümlenmiştir. Bunlara örnek ise; yüklük, gusülhane, ocaklık, sergen, dolap, raflar ve sedir gibi çeşitli elemanlar gösterilebilir. Odanın merkezinde ocaklık yer almaktadır. Ocakların üstünden başlayarak, odada boylu boyunca raflar devam etmektedir. Giriş kapısının olduğu duvarda ise yüklük adı verilen depolama alanları vardır. Yüklüklerin köşelerinde ise gusülhane adı verilen banyolar çoğunluktadır. Bazı odalarda farklı konumlarda ahşap urba dolapları yer almaktadır. Her odada olmamakla birlikte, bazı odalarda ahşap sergenler de tespit edilmiştir.

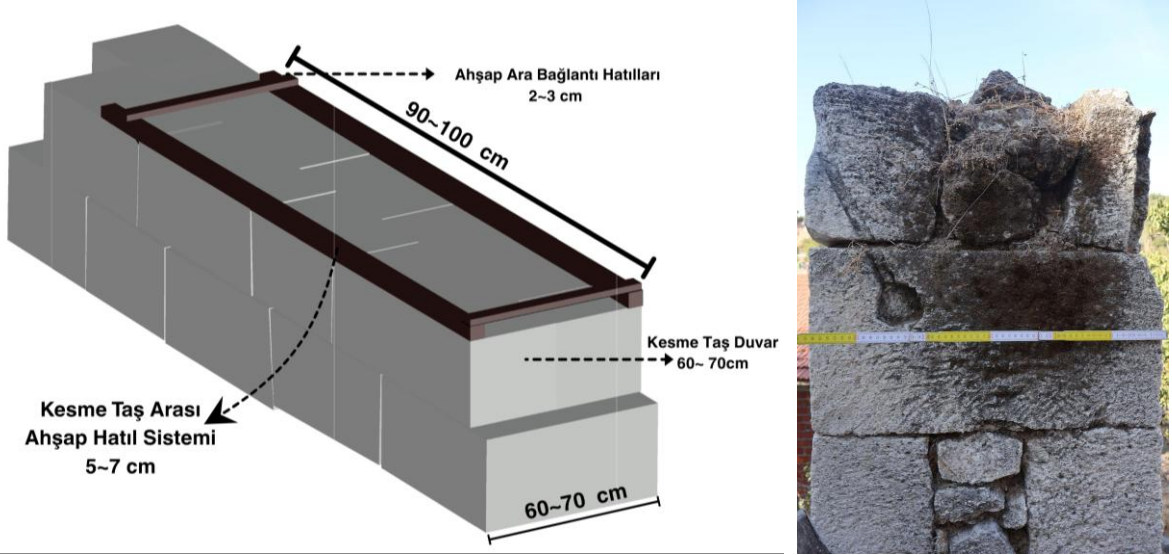
Şekil 14. Misvak Köyünde 114 ada 6 parselde bulunan Nermin-Mahmut Temel Evi İşlev Şeması ve Görünüşler, Eylül 2025.

Yapım Tekniği ve Malzeme Özellikleri

Köyde bulunan geleneksel mimari kesme ya da moloz taştan yığma olarak inşa edilmiş evlerden oluşur. Yapı taşları Akçin Kayaları ya da Kayalar adı ile bilinen Kibele Kült Alanı olarak koruma altına alından arkeolojik alandan çıkarılmaktadır. Akçin taşı ocaktan çıkarılırken oldukça yumuşak ve kolay işlenebilir bir haldedir. Ancak zaman içerisinde güneşin etkisiyle sertleşerek yapıda kullanılacak hale gelmektedir. Ocakta kaba yonu şekilde çıkarılan taşlar kağı arabaları yardımıyla köye getirilmektedir. Ardından ise baltalar yardımıyla elde şekillendirilmektedir. Yapıların temelleri yaklaşık 30-40 cm olup kayalık zemine doğrudan oturmaktadır. Kesme taştan sıralı olarak yapılan yapılara "sıra taşı" evler adı verilmektedir. Bu yapıların sokağa bakan en az iki cephesinin tamamen kesme taştan, diğer yüzeylerinin ise kesme+moloz taş karışık olarak inşa edildiği bilinmektedir. Dış duvarlar oldukça kalın olup yaklaşık 60 cm derinliğindedir.

Bölgedeki taş duvarlar özellikle arası ahşap hatıllı olarak inşa edilmektedir. Yapılarda kullanılan bu ahşap çift sıralı hatıli sistemine "ızgara" adı verilmektedir. Sistem taş duvarların iç ve dış yüzeylerine hemiyüz ahşap hatıllar ve ara bağlantı hatıllarından oluşmaktadır. Cephelerde gözlemlenen ahşap hatıllara "kuşak" adı verilmektedir. Ahşap hatıllar köyün çeperinde bulunan ormanlardan ve çoğunlukla çam ağaçlarından elde edilmektedir. Yapılan sözlü çalışmalarda çam ağaçlarının öz kısımlarından kirişlerin yapıldığı anlatılmıştır. Çam ağaçlarının öz kısımlarına çıra adı verilmektedir. Ahşap hatıli elemanlarının üzerinde herhangi bir koruyucu katman bulunmamaktadır. Hatıllar belirli noktalardan ve köşelerden birbirlerine bağlanmaktadır. Köyde çoğunlukla kertme boğaz geçme detayı tespit edilmiştir.

İç duvarlar ise moloz taşlardan ahşap karkasın içine dolgu yapılarak hımış veya bağdadi tekniğiyle inşa edilmiştir. İç duvarların üzerleri toprak sıva ile kaplanır. Döşemeler oldukça basit olup herhangi bir geçme detayı bulunmamaktadır. Tavanlar ise çoğunlukla pasalı tavanlar ve düz tavanlardan oluşmaktadır. Evlerin günümüzde büyük çoğunluğunun alaturka kiremit kaplı çatıları vardır. Ancak geçmişte dam üstü olarak adlandırılan düz dam örneklerin olduğu hem köy halkı tarafından ifade edilmiş hem de sahada tespit edilmiştir.

Şekil 15. Misvak Köyü'nde Gözlemlenen Taş Duvarların Ahşap Hatıl ile Birleşim Detayları ve Taş Duvar Kesiti, Eylül 2025.

Geleneksel Yapı Ustaları ve Ustalık Bilgisi

Misvak köyünde günümüzde yaşayan geleneksel yapı ustası olmadığı tespit edilmiştir. Ancak köyde geçmişte yaşayan ustaların isimleri yapılan sözlü tarih çalışmaları ile belgelenmiş, yöre halkından yapı inşa süreci ile ilgili bilgiler edinilmiştir. Ayrıca komşu köy olan Süleymanköy'de yaşayan taş ustası Ramazan Çamur ile yapım tekniği hakkında görüşme yapılmıştır. Bölgedeki taş işçiliğinin tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Geçmişte köy halkının tamamına yakınının taş işçiliğini bildiği anlatılmaktadır. Malzemenin elde edilmesi oldukça zahmetli olduğundan, bütün bu süreçler komşular tarafından hep birlikte imece usulüyle sağlanmaktadır. Ev sahiplerinin kendi evlerini yaptığı örnekler çoğunluktadır. Geçmişte köyde yaşayan ustalığı ile bilinen ustalar sırasıyla;

- Talip Yavuz: Taş Ustası
- Mustafa Evin: Taş Ustası
- Ramazan Akyel: Taş Ustası
- Tevfik Yavuz: Taş Ustası
- Hüseyin Saygın: Marangoz
- Kemal Usta: Nalbant/ Demirci olarak sayılabilir.

Yapıların inşasında farklı el aletleri kullanılmaktadır. Misvak Köyü'nde ahşaptan bir sopanın ucuna dökme demirden yapılan uçlar takılarak kullanılan taş kırma aletlerine "büyük kafalı varyoz ya da büyük varyoz" denilmektedir. Varyoz ya da varyos kelimesi Kubbealtı Lugatına göre Yunanca kökenli bareios kelimesinden gelmekte olup "büyük ve ağır demir çekiç, balyoz" anlamını taşımaktadır. Taşları kırmak amacıyla kullanılan bu aletlerin ucundaki dövme demirden yapılan parçalara ise "sihil/ siğil" adı verilmektedir. Dövme demirden yapılan çeşitli aletlerin geçmişte köyde bulunan ustalar tarafından yapıldığı anlatılmıştır. Bu metal parçaların üzerinde ustalık izi olduğunu düşündüren çeşitli semboller bulunmaktadır.

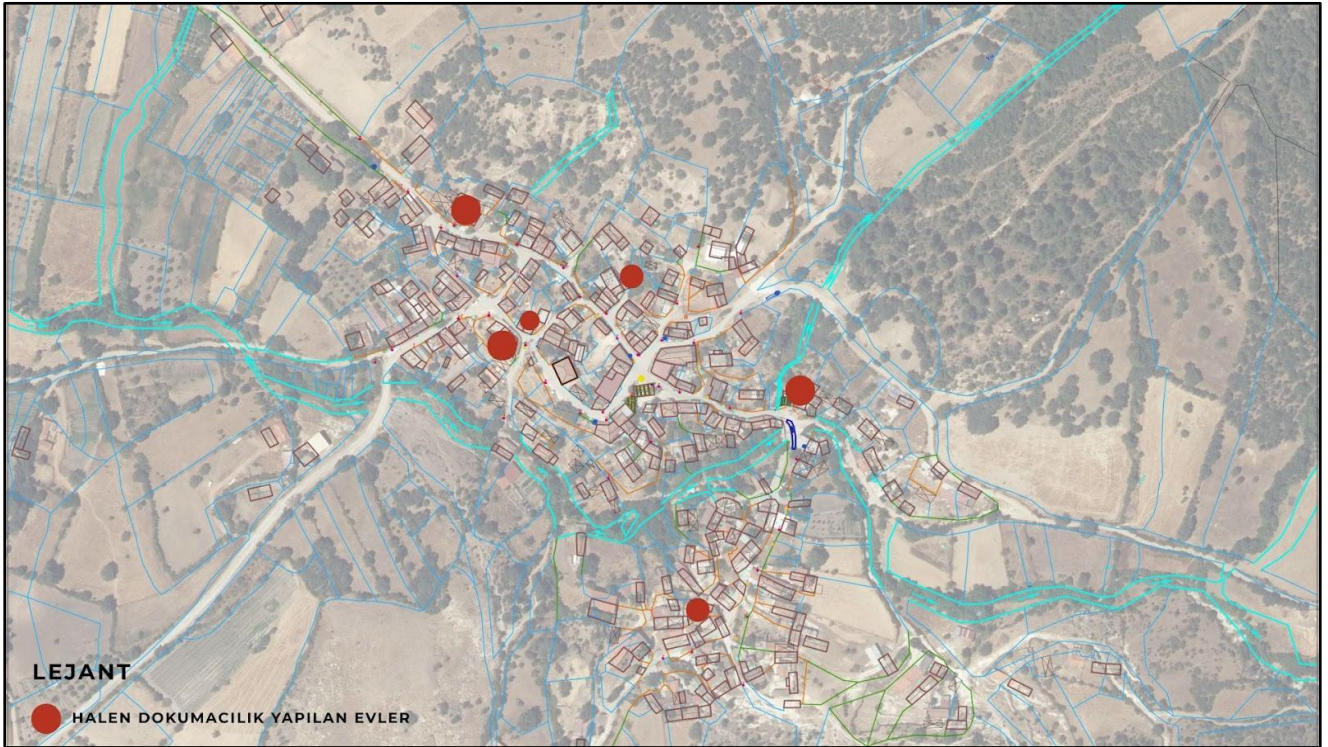
Şekil 16. Misvak Köyü'nde Gözlemlenen Çeşitli Yapı Aletleri ve Taş Ustası Ramazan Çamur, Eylül-Mart 2025.

3.4. Misvak Köyü'nde Yaşayan Miras: Değerler, Süreklilik ve Dönüşüm

Bu çalışma kapsamında incelenen Misvak köyünde halen devam eden sosyal yaşam pratikleri kayıt altına alınmıştır. Nesillerdir devam edip süregelen dokumacılık geleneği, dibek geleneği ve kullanılan el aletleri bu kapsamda ayrıca ele alınacaktır. Kırsal bölgeler kentsel alanlara göre daha kapalı sistemlerdir. Bu sebeple kırsal bölgelerde mekanlar ve eşyalara yüklenen anlamlar daha tanımlı olabilmektedir. Misvak köyü günümüzde pek çok benzer yerleşim gibi sürekli bir dönüşüm içerisinde. Ancak bütün bu dönüşüme rağmen bazı değerler halen önemi sürdürmektedir. Eylemler şekil değiştirse ya da terk edilse dahi bireylerin bu mekanlara yüklediği anlamlar değişmemiş, bütünlüğünü korumuştur.

Dokumacılık Geleneği

Kadim Türk sanatları arasındaki en önemlilerinden biri de dokumacılık geleneğidir. Türk dokumacılık geleneği her anlamda göçebe hayatın izlerini taşır. Dokumacılığın ihtiyacı olan yün ve kıl sürülerden elde edilir. (Kademoğlu,1984) Misvak köyünde günümüzde 6 hanede bez dokuma faaliyetleri aktif olarak devam etmekte olup genç neslin olmaması sebebiyle halıcılık faaliyetleri terk edilmiştir. Bir Manav köyü olan Misvak köyünde dokumacılık geleneğini halen sürdüren sakinler; Aysel Diken, Necibe Yakın, Ünzile Emre, Ferihan Ekici, Hafize Keskin ve Hatice Çoşkun' dur. Aksoy(2003) tarafından yapılan çalışmalarda köyde 10 hanede halı dokumacılığı ve yaşlı kadınlar tarafından 5-6 hanede ehram ayrıca pamuklu beyaz bez ve pırıptı dokumacılığı yapıldığı ifade edilmiştir. Yapılan sözlü çalışmalarda geçmişte neredeyse hanenin dokumacılık yaptıkları anlatılmıştır. Köy sakinleri ile yapılan sözlü görüşmelerde dokumacılık ve halıcılık geleneği ile ilgili bilgiler edinilmiş, kullanılan el aletleri ve yöresel malzemeler kayıt altına alınmıştır. Yapılan görüşmelerde çoğunluğunun bu mesleği annelerinden, ninelerinden öğrendikleri ifade edilmiştir. Genç neslin köyde olmaması sebebiyle mesleği devam ettiren genç bir birey kalmamıştır. Geçmişte Ahmetçe, Akçin ve Bektaş gibi köylerde de dokumacılık yapılmasına rağmen hiçbirinde devam edilmediği anlatılmıştır. Misvak köyü bölgede bu faaliyetleri sürdüren nadir bir yerleşim yeridir. Geçmişte dokuma kıyafetlerin Misvak köyünde de giyildiği bilinmesine rağmen yöre halkı bu durumu hatırlamamaktadır. Misvak Köyü'nde yapılan dokumalar halen kullanılan Yörük(göçebe) köylerine satılmaktadır. Bu dokuma kıyafetlere örnek olarak göğnek adı verilen dokuma elbiseler ya da ehram adı verilen bele sarılan örtüler verilebilir.

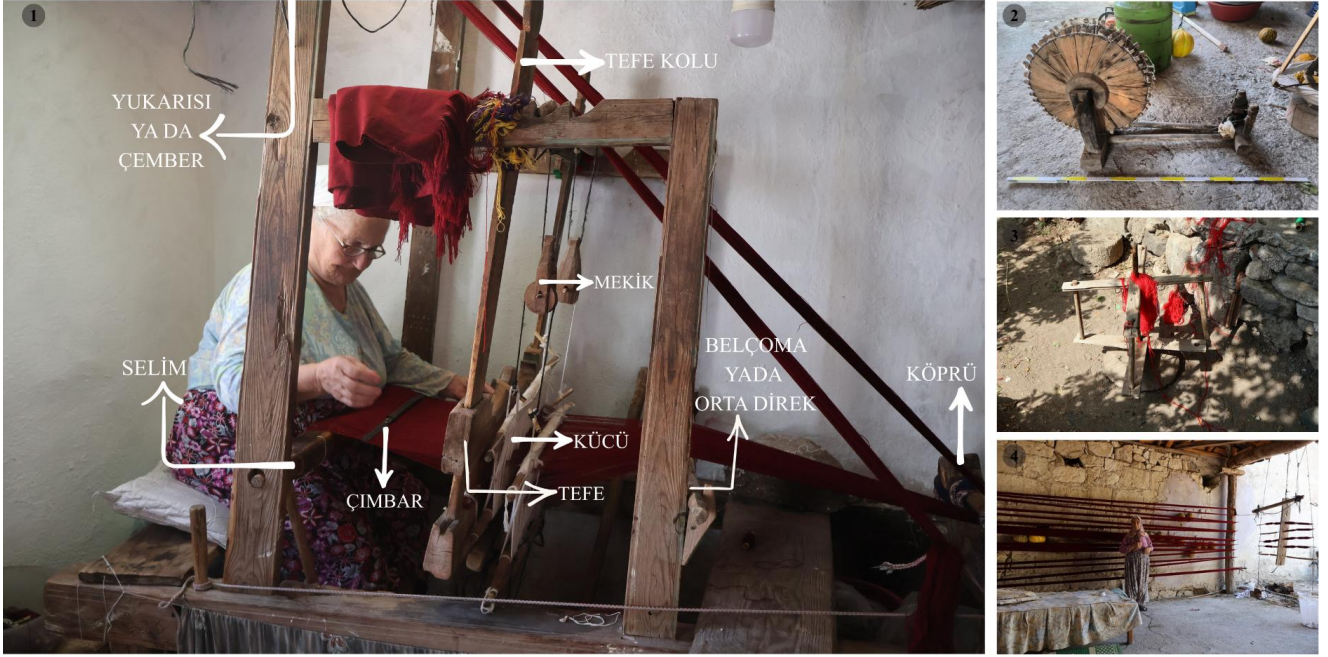
Şekil 17. Misvak Köyünde Halen Dokumacılık Faaliyetlerinin Sürdürüldüğü Evler,Eylül 2025.

Dokuma faaliyetleri çuvallık yada çulfallık adı verilen tezgahlarda devam etmektedir. Bu noktada iplerin dokumaya başlamadan önce başka süreçlerden geçtiği bilinmektedir. Bu süreçlerde kullanılan aletlere örnek olarak çıkırık, kecere, çözü, kalem ve masırlar verilebilir. Öncelikli olarak hayvanlardan elde edilen yün ve yapağılar çıkırık yardımıyla eğrilerek iplik haline getirilir, ardından çıktıkta eğrilen yünlerin ip halinden yumak şekline getirilmesi için kecere kullanılmaktadır. Çözü ise portatif olarak ahşaplara çakılan metal çiviler veya ahşap elemanlar yardımıyla yapılan bir tür sarma işlemidir. Boyandıktan sonra ipler çözüden kalem ve masırlara sarılmaktadır.

Bütün bu işlemlerin ardından çuvallık (çulfallık) tezgahında dokuma yapılmaya başlanılmaktadır. Çuvallık tezgahları genellikle 96 × 235 cm ölçülerindedir. Eskiden her evde bulunan çuvallık tezgahı çeşitli isimlerle adlandırılan parçalardan

oluşmaktadır. Bunlara örnek olarak tarak ve onun bağlı olduğu tefe, tefe kolu; düğüm atmaya yarayan ahşap parçaya kücü; iplerin dokuyucu tarafında bağlandığı en üst eleman selim, kücünden sonra gelen ortadaki ahşap parça birçoma ya da orta direk; tezgahın ayak tarafındaki en son eleman olan köprü, dökme demirden dokumayı sabit tutmaya yarayan parça olan çimbar, en altta bulunan pedallar ve iplerin asıldığı dokuyucunun üstünde kalan eleman olan yukarısı yada çember verilebilir. Tezgahların çoğunluğu köyün yerel ustaları tarafından yapılmıştır. Çuvallık tezgahı günümüzde evlerin avlusunda ayrıca inşa edilen ufak bir odanın içerisinde bulunmaktadır. Çoğunlukla ek olarak yapılan bu odalar tezgahla yakın ölçülerde inşa edilmiştir. Geçmişte ise tezgahların kış aylarında yer odada, yaz aylarında ise hayata kurularak bu işlemlerin yapıldığı anlatılmıştır.

Geçmişte Misvak köyünde koyunlardan elde edilen yün yapağılardan ip elde edilmekte doğal boyalar ile boyanmaktadır. Ancak günümüzde doğal boya yapımı ve yünden iplik yapımı işlemleri terk edilmiştir. Yerine sentetik boyalar ile boyanmış endüstriyel iplikler kullanılmaktadır. Bu sebeple ip yapımı maksadıyla kullanılan çözü gibi aletlerin kullanımı bırakılmıştır.

Şekil 18. Misvak Köyü Sakinlerinden Hatice Coşkun Çuvallık Tezgahında İken ve Tezgahın Bölümleri(1) Çıkırık(2)Kecere(3) ve Çözü(4) Örnekleri, Eylül 2025.

İmece Geleneği- Dübekte Bulgur Dövmek

Misvak köyünde köy halkı bütün işlerini yardımlaşarak beraber yapmaktadır. Bunlara evlerin yapımı da örnek olarak verilebilir. Ayrıca kadınların evde yaptıkları kışlık hazırlığı, ekmek yapımı, çamaşır vb. çoğu iş yine hep birlikte imece usulü ile yapılmaktadır. Köy hayatının önemli etkinliklerinden biri olan dibekte bulgur dövmekte yine hep beraber imece yapılan en önemli etkinliklerden biridir.

Misvak köyü sınırları içerisinde köy halkının beraber kullandığı 3 adet dibek bulunmaktadır. Dübek içi oyulmuş bir çeşit taş olup çeşitli ölçülerde olabilmektedir. Çalışma alanında yapılan çalışmalarda dibeklerin yaklaşık genişliği 75-80 cm ve yüksekliği 50-80 cm, iç derinliği ise 35 cm olarak ölçülmüştür. Dibek yada yöresel adıyla dübek sadece keşkek yapmak maksadıyla kullanılmaz aynı zamanda birer toplanma noktasıdır. Geçmişte özellikle sonbahar aylarında kadınlar hep beraber kışa hazırlık maksadıyla bulgurlarını tokmaklar ile ezmektedirler. Köy düğünleri de yine dübeke keşkeklik dövülerek başlamaktadır. Günümüzde ise artık dibekte bulgur dövmek işleri yapılmamaktadır. Ancak bu geleneğin etkisiyle yöre halkı halen dibekleri toplanma maksadıyla kullanmaktadır. Dibekler her mahalle için bir merkez niteliğindedir. Özellikle mahallenin kadınları öğleden sonra dibeklerin etrafında oturmaktadırlar. Günümüzde dibekler bulgur dövmek maksadıyla kullanılmazsa dahi, köy halkı için anlamını ve önemini sürdürmektedir.

Şekil 19. Misvak Köyü Dübek Taşı'nın Karşısında Oturan Mahalleli(Sol) ve Komşu Süleymanköy'de Dübek Döven Kadınlar Powell Josephine, 2555-35-7, Josephine Powell Slide Collection, Suna Kırac Kütüphanesi, Koç Üniversitesi (Sağ).

Köy Bayramları

Misvak köyünde Ramazan ve Kurban bayramları çok önemlidir. Bayramlar bütün köy halkının bir araya geldiği zamanlardır. Geçmişte köy halkının da kalabalık olması sebebiyle bayram gelenekleri oldukça canlı olarak ifade edilmiştir. Yöre halkı bayram geleneklerini “hayır yapma” ve “gezek” adı altında ayırmaktadır. Misvak köyünde geçmişten beri süregelen bir “hayır yapma” geleneği vardır. Köy hayırları bireysel olarak ya da köyün adına düzenlenebilir. Bir kişi başına bir iyilik geldiğinde kutlama maksadıyla hayır yapar. Kurban Bayramı'nda ise köy hayırı denilen toplu yemekler düzenlenir. Hayırlar, köy meydanında bulunan köy hayır odasında yapılmaktadır.

Ramazan ayında ise sırayla her akşam bir ailede toplanılıp iftar yapılmasına “gezek” adı verilmektedir. Gezekler genellikle yakın akrabaların arasında olduğu gibi, bütün mahallenin birbirine gittiği durumlar da anlatılmıştır. Gezeklerde her akşam başk bir komşuda Ramazan ayı boyunca iftar yemekleri düzenlenmektedir. Bazen de köy camisinde toplu iftar düzenlendiği de ifade edilmiştir. Misvak köyünde yaşayan genç nüfusun olmamasıyla bu gelenekler her geçen gün yok olmaktadır. Günümüzde ise Misvak köyünün eski geleneklerini yaşatmak maksadıyla Kurban Bayramı'nın üçüncü günü köy halkı tarafından etkinlikler düzenlenmektedir. Çoğunlukla büyükşehirlerde yaşayan genç nesil bayram sebebiyle köylerine gelmektedir. Köy hayır odasında geleneksel el sanatlarını içeren sergiler ve yöresel yemekler hazırlanmaktadır. Burada hazırlanan yemeklerin giderlerini de her sene başka bir aile karşılamaktadır. Köy halkı tarafından bu etkinlikler köy dayanışma günü olarak adlandırılmaktadır.

Şekil 20. Misvak Köyü Köy Dayanışma Gününden Fotoğraflar , 8 Mayıs 2025 (Ali Temel Arşivi).

Kullanılan El Aletleri- Günlük Hayat

Misvak köyünde çeşitli malzemelerden yapılmış, farklı amaçlara hizmet eden pek çok el aletleri bulunmaktadır. Köy halkı bunları farklı isimlerle adlandırılmaktadır. Bunlara örnek olarak susak, pireyit, döven, bulgur taşı gibi aletler verilebilir. El aletleri geçmişte günlük hayatın bir parçası iken günümüzde çağın koşulları sebebiyle çoğunun kullanımı terk edilmiştir. Ancak bazı el aletleri halen kullanılmaktadır. Bu noktada bugün hâlâ konutların hayatlarında bulunan taş fırınlarda ekmek ve börek yapımında kullanılan el aletleri incelenecektir. Ekmek yapımı günümüzde hâlâ birkaç hanede devam etmektedir. Köyde ekmek yapmak için çeşitli isimlerle adlandırılan el aletleri belgelenmiştir. Örneğin hamurun parçalara ayrılıp bekletildiği ahşaptan yapılan alete “pireyit” adı verilir. Pişirme aşamasında ahşaplardan yapılmış çeşitli ölçülerde fırın kürekleri kullanılır. Ayrıca metalden yapılan börek tepsileri ve ahşap kapaklar bu işlev için kullanılan aletlerden bazılarıdır. Bütün bu işler birkaç kadının beraber yaptığı eylemlerdir ve ustalık gerektirmektedir.

Şekil 21. Ayvacık'ta Ekmek Yapan Kadınlar, Powell Josephine, 2585-29-1, Josephine Powell Slide Collection, Suna Kırac Kütüphanesi, Koç Üniversitesi (1), Mustafa Bozeli Evinden Fırın (2) ve Nermin Temel Ahşap Kapak Örneği(3).

4. Tartışma

Çanakkale Ayvacık Misvak köyünde yapılan çalışmadan elde edilen bulgular, miras niteliği taşıyan değerlerini koruyan kırsal bir yerleşimin fiziksel bileşenlerinin; üretim pratikleri, zanaat gelenekleri, ortak gerçekleştirilen üretim eylemleri ve ritüeller ile birlikte değerlendirilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bunlar aynı zamanda yaşayan mirasın da tanımını doğrulamakta ve yaşayan miras yaklaşımı üzerinde, kırsal yerleşimlerin statik ve korunması gereken nesneler bütünü olarak değil, insan-mekân-üretim ilişkileri içinde sürekli yeniden üretilen dinamik sistemler olarak değerlendirilmesini sağlamaktadır. Bu çalışmada elde edilen veriler aynı zamanda söz konusu dinamik yapının kırılğan noktalarını da açığa çıkarmaktadır. Köyde yaşayan genç neslin olmayışı ve insansızlaşma mevcut durum için öne çıkan problemlerdir. Köyde yaşayan insanlar yüzyıllardır süregelen bir hayat biçiminin son temsilcisi konumundadır. Ayrıca henüz Misvak köyünde olmasa da Ayvacık'ın komşu köylerinde çokça görülen tersine göç ile kullanıcı profiline değişimi de başlıca risklerden bazılarıdır. Çalışmanın görünür hale getirdiği durum kırsal mirasın korunmasında değişim ve dönüşüm parametrelerinin dengesinin korunmasının mirasın korunmasını esas sağlayıcısı olduğudur.

5. Sonuçlar

Çanakkale Ayvacık Misvak köyünde yapılan çalışmalar neticesinde yörenin somut ve somut olmayan değerleri kırsal bir yerleşimin eylem ve anlam bütününde belgelenmeye çalışılmıştır. Kırsal mirasın korunmasında, kırsal yaşamın korunması esas olmalıdır. Sadece fiziksel dokuya odaklanan koruma yaklaşımları bölgenin bütüncül korunması adına yeterli olmamaktadır. Toplumun ortak belleğini ve değerlerini geleceğe aktarma süreci olan korumada ve koruma faaliyetlerinin sürekliliğinin sağlanmasında, soyut miras somut mirasın ayrılmaz bir parçası, anlamlandırılışı olarak düşünülmelidir (Ünal ve Vatan, 2014). Misvak köyü barındırdığı kırsal bilgi ve yaşam pratikleri ile günümüze değin ulaşan özgün yerleşimlerden biridir. Köyün tarihsel, kültürel ve fiziksel olarak devamlılığı yapılan çalışmalarda gün yüzüne çıkarılmıştır. Özellikle kırsal miras alanlarının yüzyıllardır yaşanan dönüşüme ayak uydurma biçimleri ve adapte olma yetenekleri gelecekteki insan yaşamı açısından önemlidir. İnsan yaşamının gelecekteki adaptasyonu ve dirençliliği (resilience) için temel teşkil eder. (ICOMOS, 2017) Misvak köyü bütün bu değişime rağmen içerisinde barındırdığı değerler bütünüyle ve adapte olma yeteneğiyle önemli bir örnektir. Bu çalışma ile Misvak köyü yaşayan miras bakış açısıyla yeniden ele alınarak görünür hale getirilmiştir.

Teşekkür

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesi sürecinde sağladıkları destek ve konukseverlikleri için Misvak Köyü halkına; kıymetli belgelerini ve kişisel arşivini araştırmamıza açan Ali Temel'e teşekkürlerimizi sunarız.

Finansman

Bu araştırma, kamu, ticari veya kâr amacı gütmeyen kuruluşlardan herhangi bir özel hibe almamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazar(lar), beyan edilecek herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını bildirmektedir.

Veri Erişilebilirlik Beyanı

Bu bildiri, yazarın(Feyza Kipriksiz) yürütmekte olduğu yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir. Çalışmada kullanılan veriler, ilgili kurum izinleri ve saha çalışması kısıtları nedeniyle kamuya açık olarak paylaşılmamaktadır.

Kurumsal Etik Kurul Onayı Beyanı

Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen görüşmeler için katılımcılar bilgilendirilmiş olup sözlü onay alınmıştır.

CRedit Yazar Katkı Beyanı

Kavramsallaştırma: F.K., Z.G.Ü.; Yöntem: F.K.,Z.G.Ü.; Araştırma: F.K.; Kaynaklar: F.K.; Görselleştirme: F.K.; Veri Yönetimi: F.K.; Formel Analiz: F.K.,Z.G.Ü.; Yazım – özgün taslak: F.K.; Yazım – gözden geçirme ve düzenleme: Z.G.Ü.; Denetim: Z.G.Ü.

Tüm yazarlar, son makaleyi okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

- Aksoy, A. (2003). *Ayvacık (Çanakkale) yöresi halılarında kullanılan bitkisel boyarmaddeler ve alternatifleriyle renk denemeleri* [Sanatta Yeterlilik Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi].
- Alyakut, E. (2018). *Çanakkale ili Ayvacık ilçesi Adatepe köyünde tarihi çevre koruma çalışması* [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi].
- Artaç, P. (2019). *Babakale köyü tarihi dokusunun tespit ve korunması için bir yöntem araştırması* [Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi].
- Böhlendorf-Arslan, B. (2011). Surveying the Troad: Byzantine sites and their pottery. B. Böhlendorf-Arslan (Dü.), *International Conference on Byzantine and Ottoman Archaeology* içinde. Brepols Publishers N.V.
- Cook, J. M. (1973). *The Troad: An archaeological and topographical study*. Clarendon Press.
- Çeliker, İ. Ö. (2021). *Dönüşümün eşiğinde bir tarihi kırsal yerleşim: Ayvacık-Büyükhüsün Köyü koruma önerisi* [Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi].
- Harmandar, Ş. Ş. (2000). *Ayvacık ilçesi kırsal yerleşmelerinde konutun biçimlenişini belirleyen etmenler* [Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi].
- ICOMOS. (2024). *International charter and guidance on sites with intangible cultural heritage*. <https://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Icomostuzukleri&dil=tr>
- ICOMOS. (2026). *International Day for Monuments and Sites - 18 April 2026*. <https://www.icomos.org/news/idms-2026/>
- ICOMOS-IFLA. (2017). *Principles concerning rural landscapes as heritage*. <https://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Icomostuzukleri&dil=tr>
- Kademoğlu, O. (1984). Anamas yaylalarında. *Türk dokuma sanatında örnekler* içinde (s. 6). Ak Yayınları.
- Karpat, K. (2024). *Osmanlı nüfusu 1830-1914*. Timaş Yayınevi.
- Kubbealtı Lugatı. (t.y.). Varyos. 11 Mayıs 2026 tarihinde <https://www.lugatim.com/s/varyos> adresinden erişildi.
- Kocabıçak, E. (2017). *Ayvacık'a bağlı köylerde yöresel konut analizi* [Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi].
- Poulios, I. (2014). Discussing strategy in heritage conservation: Living heritage approach as an example of strategic innovation. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*, 4(1), 16–34. <https://doi.org/10.1108/JCHMSD-10-2012-0048>
- Ünal, Z. G., & Vatan, M. (2014). Doğal afetlere yatkın bölgelerde geleneksel dokuyu ve mekânın ruhunu korumak. *Mimarlık Dergisi*, 379.
- Ürgenç, S. (2000). *Kırsal peyzaj koruma-onarım-düzenleme*. Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi.
- Wijesuriya, G. (2010). Conservation in context. M. S. Falser, W. Lipp, & A. Tomaszewski (Dü.), *Proceedings of the international conference on conservation and preservation: Interaction between theory and practice* içinde (ss. 233–248). Edizioni Polistampa.
- Wijesuriya, G. (2018). *Living heritage*. ICCROM.
- Zeğerek Akalın, D. (2024). *Sustainability-driven conservation of historic rural landscapes under the threat of transformation: Principles for Nusratlı village in Edremit Gulf* [Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi].

Arşiv Kaynakları

- Ali Temel Arşivi. *NFS.d. 1210 Numaralı Belgenin Günümüz Türkçesi Transkripsiyonu*. [Kişisel Arşiv].
- Harita Genel Müdürlüğü (HGM). (1956-2013). *Ayvacık-Misvak Köyü ve çevresi tarihsel hava fotoğrafları serisi* [Hava fotoğrafı veri seti]. Harita Genel Müdürlüğü Arşivi, Kurum izni ile temin edilmiştir.
- Powell, J. (1988). *Baking Bread* [Fotoğraf]. Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi Dijital Koleksiyonları, Josephine Powell Slayt Koleksiyonu (2585-29-1; ID: 27649). <https://libdigitalcollections.ku.edu.tr/digital/collection/JPC/id/27649/>
- Powell, J. (1985). *Women pounding wheat for bulgur* [Fotoğraf]. Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi Dijital Koleksiyonları, Josephine Powell Slayt Koleksiyonu (2555-35-7; ID: 23648). <https://libdigitalcollections.ku.edu.tr/digital/collection/JPC/id/23648/>
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA). *NFS.d. (Nüfus Defterleri)*, No: 1210.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA). (1913). *Osmanlı Devleti Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Çanakkale Bölgesi Haritası*, Fon Kodu: HRT.h., No: 00824.